

GAZİ PAŞA

Attila İlhan

Öykü Kurtuluş Savaşı'nın en çetin ve zor dönemlerini anlatan eser iki genç öğretmen olan Nazım Hikmet ve Vala'nın yokluklar içerisinde, sıkıntılı döneme rastlayan öğretmenlik atamalarıyla başlar. Halkın içinde bulunduğu sefalet, belirsizlik onları da derinden etkilemektedir. Mustafa Kemal, İsmet Paşa, Onbaşı Halide Edip, halkın kurtuluşu için önderlik ederken, Enver Paşa, payitahtı eski günlerine döndürmek, Türkiye'ye el koymanın mücadelesindedir. Bir diğer tehlike Mustafa Suphi ve yakın fikirdekilerin Rusya'nın desteği ile Bolşevik İhtilali arzularıdır. Mustafa Kemal ve yandaşları halkı da egemenliklerine alarak Yunan Taaruzunu etkisiz hale getirirler, İzmir, Eskişehir ve Kütahya çetin mücadeleler ile kazanılmıştır. Ne var ki, Mustafa Kemal'in annesi Zübeydi Hanım'ın tüm arzusu ve dualarına karşın Selanik'i almak mümkün olmaz. Mustafa Kemal'in yakını Fikriye de her daim yanında ve arkasındadır. Paşa, sağlık açısından bir hayli kötüdür. Uzun süreden beri devam eden böbrek sancuları günden güne artmaktadır. Paşa, kendi sağlığı ile yakından ilgilenmeyi zaman kaybı olarak değerlendirir. Cepheye meydana gelen kırıklar da artık iyice zorlanmasına neden olur fakat O, milletin bekasını kendi sağlığından üstüm tutar. Zaman içinde Uşaklızadelerin iyi tahsil görmüş, girişken ve kendisine hayran kızları Latife ile tanışır. Latife cüretkar şekilde ilgisini söyler. Evlenmek gündeminde olmayan Paşa, modern Türk Kadınına örnek teşkil edecek bir hanım olduğu için ani şekilde Latife ile evlenmeye karar verir.

Tema

Özveri Milletin bekası, şahısların menfaatinden, sağlığından ve refahından üstündür.
Azim, İnanç Tüm olumsuz şartlara rağmen istikbele dair inanç ve azim başarıyı getirecektir.

Kişiler

Mustafa Kemal Türk Kurtuluş Savaşı'nın önderi, modern Türkiye'nin kurucusudur. Halkın içinde bulunduğu zor koşullara rağmen, tüm engelleri yıkarak, fakir orduyu, güçlü ve inançlı bir ordu haline getirmiş, vatan içinde örgütlenmeyi sağlamıştır.

Nazım Anadolu'ya atanmış genç bir edebiyatçı ve öğretmendir.

Vala Anadolu'ya atanmış genç bir edebiyatçı ve öğretmendir.

Fikriye Mustafa Kemal'in sevgilisidir. Hayatını Mustafa Kemal'e adanmış, mahzun, çekingen bir kadındır.

Latife Hanım Uşaklızadelerinin iyi tahsil görmüş kızıdır, Mustafa Kemal Paşa'ya aleni hayranlığı vardır.

Mustafa Suphi Bey İhtilal karşıtı.

Enver Paşa Cihan İslam İhtilalinin rehberi. Payitahtta yönetimi bırakıp gitmiştir.

İstiryadis İonia Valisi.

Hatçe Ana Kadınlar Kolu'nun toplantılarına iştirak eden, Milli Mücadele taraftarı Anadolu çamaşırçı hanım.

Elif Hatçe Ana'nın kızı, Muallim Mektebinde talebedir.

Halide Edip Hanım Savaş esnasında "Onbaşı" Rütbesi ile vazifelendirilen Türk Edebiyatı'nın ileri gelen isimlerinden.

Şemsettin Bey Doktordur, Yunan Taaruzu esnasında özveri ile çalışmıştır.

Hacı Rüstem Efendi Milletvekili.

Zehra Hanım Kadınlar Kolu'nun toplantılarına iştirak eden, Milli Mücadele taraftarı hanım.

Hüseyin Avni Bey Mecliste Mustafa Kemal'e muhalif bakan.

Saliha Hanım Kadınlar Kolu'nun toplantılarına iştirak eden, Milli Mücadele taraftarı hanım.

Madam Hansa Kadınlar Kolu'nun toplantılarına iştirak eden, Milli Mücadele taraftarı hanım.

Ahmet Ziya İnkılapçıdır, Savaş esnasında önemli hizmetleri vardır.

Nüzhet Nazım Hikmet'in sevgilisi.

Ali Fuat Cebesoy Paşa Türkiye'nin Sovyetler Birliği'ndeki ilk sefiri kebir.

Marie Laure Jimmy Fowler'in sevgilisi.

Jimmy Fowler Yabancı gazeteci.

Samiye Nazım Hikmet'in kız kardeşi.

Mim Kemal Doktor, Cebeci Hastahanesinde harpten yaralanmış olanlarla yakından ilgilenir.

Cevat Abbas Bey Mustafa Kemal'in Baş Yaveri.

Ziya Hilmi Bolu'da ağır ceza reisidir, Nazım Hikmet ve Vala ile ev arkadaşlığı edecektir.

Yüzbaşı Tevfik İsmet Paşa'nın Baş Yaveridir.

Bekir Çavuş Mustafa Kemal'in evdeki yardımcısı.

Kazım Karabekir Paşa Savaşın Baş Kumandanlarındandır.

Falih Rıfki Atay Mustafa Kemal'in yakın arkadaşı ve büyük destekçisi edebiyat ustasıdır.

Refet Paşa Kurtuluş Savaşı'nda ileri gelen paşalardandır.

Zübeyde Hanım Mustafa Kemal'in annesi.

Fatma Zübeyde Hanım'ın hizmetçisi.

Dr. Asım Bey Zübeyde Hanım'ın doktoru.

Latife Hanım Uşaklızadelerin Atatürk'e büyük hayranlık duyan, iyi tahsil almış kızıdır.

Adviye Hanım Latife'nin annesi.

Vecihe Latife Hanım'ın kız kardeşi.

Mustafa Kemal Paşa (Açık)

Karakter Kurtuluş Savaşı'nın önderi, Modern Türkiye'nin kurucu Mustafa Kemal Paşa, mütemadiyen milletin refahını ve bekasını düşündüğünden sert ve aksi karakterlere ve olaylara karşı acımasız bir karakterdir. Duygusal hayatının dışı vurumu kendisi tarafından gizlenir. Her daim dikkatli ve ölçülü bir karakterdir. Genel olarak karakterindeki en belirgin özellik vazifesinasılığıdır. Hatta, Paşa, kendi sıhhatini hiçe sayarak tedavi olmayı zaman kaybı olarak görmüştür. İç dünyasında iyimserliği, O'nu mevcut koşullar ne olursa olsun başarıya sürüklemiştir.

Aktiviteler Mustafa Kemal'in günlük rutin aktiviteleri daima memleket meseleleri üzerine kuruludur. Her daim elinden düşürmediği sigarasını ve kahvesini içerken bile zihni memleket ikbali ile alakalı konulardadır. Mütemadiyen planlar yapar. Çoğu zamanını cephede veya cephe için müzakereler ile geçirir.

ÖRNEK ANILAR

Sert/ Acımasız Mustafa Kemal Paşa, memleket meseleleri mevzu bahis olduğunda son derece sert ve acımasız karakter özellikleri gösterir. Eskişehir ve Kütahya'nın taaruz tehlikesi altında bulunduğu da bu

özelliği ziyadesiyle zuhur etmekteydi. “ 'Reis Paşa'nın keskin 'nazarları' öylesine dikkatle paftaya yığıldı ki, haritada sanki, o açık Rumeli mavisini! Söyledikleri sert ve acımasız: ... bizatihi askeri olarak, bizim vazifemiz nedir?... Yunan taaruzu karşısında, mukavemet... ve münasip bir karekat ile onları tevkif ve iptal etmek... yani, orduyu meydana getirmek için kazanmak!.. Şimdi de işte bunu yapacağız...” Mustafa Kemal Paşa, memleket ikbali ile alakalı İsmet Paşa ile fikir ayrılığına düştüğü konularda yine sert ve acımasız üslubunu takınmıştı “...ehemmiyet ve vehamet nispidir paşa... mutlak olan neticedir, ona vasıl olabilmek!..”

Vazifeşinas Mustafa Kemal Paşa'nın kronik böbrek ağrıları vardı. Memleket meseleleri yüzünden kendisini ihmal ediyor, tedavi olmadığı gibi asla dinlenmiyordu. Bu rahatsızlığının üzerine meydana gelen kırıklar kendisinin hareketlerini oldukça kısıyor, ıstırabını artırıyordu, ancak, Paşa gene vazifeşinas karakterinedeniyle tedavi olmayı zaman kaybı olarak düşünüyordu. Fikriye'nin tüm serzenişlerine rağmen ağrılarıyla karargahına dönüyordu. “...harptir bu, bre kızım! Olur mu hiç? Canımı kurtarayım derken, vatani kaybedersin!..”

İyimser Mustafa Kemal Paşa, ordusuna ve kendisine çok güveniyor, savaşın en umutsuz görüldüğü zamanlarda bile iyimser düşünüyordu. Milletin cepheden zafer haberleri beklediği anlarda Paşa, iyimser karakteri ile karşılık veriyordu çevresine “Mustafa Kemal Paşa, hafifçe dalgın, kendi kendine konuşur gibi: ' Cepheden haber! Cepheden zafer! Herkesin beklediği budur' dedi”

Dik/ Gururlu Mustafa Kemal'in büyük askeri ve politik dehası sayesinde taaruz başarıyla sonuçlanmış, Sevres'in bittiği duyurulmuştu. Paşa, başarının haklı gururu ile kürsüdeydi. “Mustafa Kemal Paşa, zaferin heybetiyle coşkulu, müşkilatıyla yordundu; cepheden henüz gelmiş, sıcağı sıcağına konuşmak istedi; aylardır kaygılı, 'mütecaviz ve gayr- ı memnun' meb'usların karşısında, kürsüye saplanmış bir kılıç gibi dimdik”

Asabi Paşa, talimatlarını kesin olarak riayet edilmesini ister, aksi halde asabileşirdir. Odasında kişisel görüşmesi talimatı haricinde kesildiğinde de asabileşmiş, yardımcısını uyarıyordu. “ Mustafa Kemal Paşa, hayli asabi, o tarafa döndü: ' ...sana, mücbir sebep olmadıkca, rahatsız etme demiştim çavuş!”

Didaktik Mustafa Kemal Paşa, her sohbetinde karşısındaki kişilere eğitim vermeyi ilke edinmiş, didaktizmi karakterine yerleştirmiş bir şahsiyetti. Nazım Hikmet ve Vala ile olan toplantısında da gençlere meslekleri ile alakalı telkinlerde bulunuyordu. “...asrılık iddiasıyla, bazı genç şairler öyle manzumeler yazıyorlar ki, ne manası mefhumu mevcut, ne de mevzuu maksadı belli; size tavsiye ederim, kaleme alacağınız şiirler, bir maksada matuf olsun, bir davayı...”

Fikriye (Açık)

Karakter Fikriye'nin Mustafa Kemal Paşa'ya olan derin aşkı, kendisini hem derin bir mutluluğa hem de duygusal olarak içine kapanmasına neden olmuştur. Mahzun ve sıkılğan olan karakterinden dolayı, Ata ile ne kadar yakın olsa da kendisinde bir böbürlenmeye neden olmamış hatta daha da duygusallaştırmıştır. Düşünceleri sadece Pşa ile alakalı olduğundan, her daim Ata için endişelenir.

Aktiviteler Fikriye zihninde her daim yoğun düşüncelerin tesiri altındadır. Elinden sigarayı düşürmez. Mutfağa girip güzel yemek yapmaktan keyif alır. Kurtuluş Mücadele'sinde aktif olarak Kadınlar Kolu dahilinde faaliyet göstermiştir.

ÖRNEK ANILAR

Mahzun/ Sıkılğan Fikriye bulunduğu her ortamda mahzun ve sıkılğanlığı ile biliniyordu. Hiçbir zaman girişken veya önde bir karakter olmadı. Kurtuluş için çalışan, Kadınlar Kolu'nun faaliyetlerine bilfiil katılıyordu. Tüm kadınların arasında yine kendine özgü mahzun tavırları ile bulunuyordu. “Müdüriyet, basbayağı soğuk, onun için mantosunu çıkarmadı; nefti bir manto bu, içinde çağla rengi yün bir kazak, boynunda 'tarçini' atkı; uzun, badem gözlerinin yeşili, hep öyle mahzun; tebessümü, varla yok arası.”

Duygusal Fikriye, Paşa'ya karşı yoğun hisler besliyor, kendisini duygusal karakterinin tesiri altında bırakıyordu. Bunu, fırsat bulduğunda Paşa'ya dile getiriyordu. “...ben kalbime uydum Pşam, benimkisi hissiyat!.. Sizin teşebbüsünüz nezdinde, bizimkiler nedirki? Attığınızher adım, kürr-e arzı velveleye veriyor...”

Dalgın/Zarif Fikriye, duygusallığının tesirinde yaşayan, iç dünyasındaki coşkuyu dışarıya belli atmeyen dalgın ve zarif bir kadındı. “Fikriye, o dalgın zerafetine bürünmüş; sade, fakat özenerek giyinmişti; boynunda, 'Reis Paşa'nın armağanı, kehribar tesbih; dudaklarında mahzun tebessümü; besbelli bu, kırsal bir yalnızlıkta, 'Reis Paşa'yla başbaşa kalabilmiş olmanın, 'ayrıcılığından' ileri geliyor; yalnız ondan mı, belki geniş ve ferah bir köşke taşınmanın mutluluğu da var”

Tatlıdilli Mustafa Kemal Paşa, fikriye'nin kendisini her daim rahatlatan, ikna eden tatlıdilli karakterini çok

seviyor, bunu zaman zaman da kendisine ifade ediyordu. "... yok mu bu senin tatlı dilin Fikriye...hani nasıl derler, yılanı deliğinden çıkarır..."

Evhamlı Fikriye, Paşa'nın sıhhatinbi ihmal ettiğini bildiğinden, mütemadiyen Paşa için evhamlanır, kendisini dinlenmesi hususunda ikna etmeye çalışırdı. " ' ...Pşam, eza çekiyorsunuz..' diyerek, daha yakınlaşmıştı: ' ...ihtimal, size istirap veriyor, bir iki gün daha istirahat buyursaydınız'"

Halide Edip Adıvar

(Açık)

Karakter Garp Cephesi Karargahı'nda, Mustafa Kemal Paşa tarafından bizzat vazifelendirilen Halide Edid Hanım, "onbaşı" rütbesiyle bilfiil çalışmaktaydı. Vatani kurtarma çabaları içerisinde duygusal karakterinden dolayı zaman zaman zorlansa da, mücadelecî tarafını hiç bırakmaz, çevresine sert bir görüntü çizerdi.

Aktiviteler Halide tüm benliğini istiklal mücadelesine gönüllü feda etmiş bir kadındı. Hilal- I ahmer 'in Ankara Kolu'nda görev yapan Halide, her sosyal kesim ile bizzat meşgul olurdu. İstiklal çalışmaları için teşvik ve organizasyon yapardı. Burada kadınları bilgilendirerek cepheye yardım ulaştırırdı.

ÖRNEK ANILAR

Duygusal Halide, müdafaa sırasında halkın bilfiil içindeydi. Vatandaşların anlattığı yaşam öyküleri, kendi yokluklarına rağmen vatanları uğruna gösterdikleri çaba, zaten duygusal tabiatta olan Halide'yi etkiliyordu. "Halide Edip Hanım, o kadar duygulanmıştı ki; kirpikleri nemli, lirayı aldı; sonra yaşlı kadının boynuna sarılıp, iki yanağından öptü."

Mücadelecî Harp esnasında, milletin hali perişandı, yokluk gün be gün artıyordu ancak, mevcut koşulların olumsuzluğu, Halide'nin mücadelecî ruhunu engellemiyordu. " ...dini vazifemiz, yarınki umumi duaya iştirak etmektir; milli vazifemiz, Anadolu'ya 'bir don, bir gömlek' vermektir...' ...Halide Edip'in beyanâtı: 'Son erkeğimize, son kadınıma kadar, mücadele edeceğiz!'"

Sert Halide Hanım'ın sert bir karakteri vardı. Latife ile konuşurkende aralarında Halide Hanım'dan kaynaklanan sert hava belirginleşiyordu. "Halide Edip Hanım, o an aynı dik, aynı meydan okuyucu tavrı takınmıştı: o da gözlerini, Latife'nin gözlerine dikmiş; nazik fakat hayli soğuk bir sesle cevap verdi: ' ...Paşa ile, hususi konuşmak, mutadımız değildir, küçük hanım..."

Ters Halide Edip Hanım ile Latife arasındaki gizliden süren rekabet ve uyuşmazlık, Latife'nin yaklaşma çabasına rağmen, Halide'ye tesir etmemişti. Eskiden talebesi olduğunu Halide'ye söyleyen Latife'ye gene sert tavrını takınmıştı. "...o kadar mütebarriz bir şahsiyetiniz var ki, talebem olsaydınız mutlaka hatırlardım...kat'iyyen böyle bir şey hatırlamıyorum..."

Latife

(Açık)

Karakter Aldığı kuvvetli tahsilin, varlıklı bir ailenin mensubu olmanın da etkisi ile Latife son derece rahat ve girişken bir kadındı. Hatta, bu rahatlığı zaman zaman cüretkarlığa varabiliyordu. Etkileyici şıklığı, sadeliği ve zekası kendisini çevresindeki kadınlardan farklılaştırıyordu.

Aktiviteler Latife Fransa'da Hukuk tahsili gören, eğitime oldukça yoğun mesai harcamış bir genç kadındı fakat kendi memleketi ile alakalı hususları da yerli ve yabancı yayınlardan dikkatle takip eder, önemli gördüğü noktalarda not alırdı. Türkiye'ye Ata ile tanışmaya gelmesinin ardından, zamanını hep Ata'ya yakın çevrelerde geçirirdi.

ÖRNEK ANILAR

Girişken/Rahat Latife, Mustafa Kemal Paşa ile ilk karşılaşmasında rahat ve girişken karakterini belli etmişti. "Genç kız, hiç de etkilenmişe benzemiyordu, hep öyle rahat ve kendinden emin dedi ki: ' ...Paşa Hazretleri, rahatsız ettiğimin farkındayım: ismim Latife, Uşakızade Muammer Bey'in kerimesiyim: ahdım vardı, elinizi öpmeye geldim..." konuşma ilerledikçe Latife rahat tavırlarını sürdürdü "Latife rahat, - hatta biraz fazla rahat, - hayat dolu ve neşeli, yaklaşacak; hareketli ve şaşırtıcı, her bakımdan Fikriye'nin karşıtı: '..."

Teklifsiz/ Konuşkan Latife'nin rahat, teklifsiz ve konuşkan tavırları Gazi Paşa'yı şaşırtıyordu. "Latife, Gazi'nin elini öperken; hiç susmadı: ' ...Paşa hazretleri, Paris'de hukuk tahsili ediyorum: İzmir'in işgali kalbimi zulmete boğmuştu; Paris'e adeta firar ettim...sonra siz güneş gibi doğdunuz... Her gün gazetelerde, ism-i aliniz... her gece, rüyalarımda sizi görüyorum...Tahsili mahsili bırakıp, geldim... hem elinizi öpeceğim... hem de sizi,

müsaade -i alinizle, köşkümüzde misafir olarak ağırlamayı arzu ediyorum...”

Etkileyici/Sade Latife son derece sade fakat her daim şık ve etkileyici bir kadındı. “Latife, Avrupalı bir genç kız havası uyandırıyor, sade fakat etkileyici.”

Akıllı Latife'nin parlak zekası, dikkat çekiciydi. “Latife Paris şıklığı içinde zarif; afacan kız çocuğuyla, zeki ve akıllı genç kadının, şaşırtıcı bileşkesi”

Cesur/Cüretkar Latife açıkça sevgisini Paşa'ya ilan etmişti. Tavırları Paşa'yı bir hayli şaşırttı “...ne kadar cür'etkarsın, Latife! Ağzından çıkan nasıl bir söz? Söylediğine pişman olmayasın bir gün? ...”